

คม·สด·ลึก

ปีที่ 12 ฉบับที่ 4150 วันศุกร์ที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2556 หน้า 12

เพาะปลากุหาสำเร็จแห่งแรก ฝีมือทีมนักวิจัยจากมทร.น่าน

ในที่สุดทีมวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน นำโดย อมรรชัย ล้อทองคำ อาจารย์ประจำภาควิชาประมง ที่ลงพื้นที่ปักหลักที่หมู่บ้านผาคับ หมู่ 2 ต.บ่อเกลือใต้ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน เพื่อศึกษาวิจัยและทดลองการเพาะพันธุ์ “ปลาเลียหิน” (Garra cambodgiensis) จนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี หลังจากทีปลาชนิดนี้มีปริมาณลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ราคาสูงกว่า กก.ละ 200 บาท ล่าสุดได้รวบรวมผู้นำชุมชนใน อ.บ่อเกลือ กว่า 40 คน เข้าร่วมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะพันธุ์จนสามารถปล่อยพันธุ์ปลาลงสู่ลำน้ำน่านถึง 6 แสนตัว สำหรับปลาเลียหินนั้น ชาวบ้านเรียกว่าปลา มันเพราะเป็นปลาที่มีรสชาติอร่อย



ลักษณะของปลาเลียหิน

ถือเป็นปลากุหาชนิดหนึ่งที่แพร่กระจายอยู่ตามลำน้ำโขงตั้งแต่มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ลงมาถึงประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบกระจายอยู่ในระบบแม่น้ำเจ้าพระยา แต่พบมากที่สุดในลำน้ำน่านในเขต อ.บ่อเกลือ จ.น่าน โดยเฉพาะในแม่น้ำว่าและแม่น้ำม่วง เป็นปลานขนาดเล็กที่สามารถบริโภคได้ทั้งตัว ทำให้ราคาสูง กก.ละกว่า 200 บาท

ในช่วงหลายปีก่อนแหล่งเพาะพันธุ์ของปลาเลียหินถูกรบกวนอย่างหนัก ไม่เพียงแต่จากธรรมชาติที่ถูกทำลาย หากแต่เกิดจากการขุดลอกแม่น้ำด้วย ถือ



เป็นการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาเลียหิน รวมถึงการจับปลาหินมาบริโภคในช่วงฤดูเพาะพันธุ์ปลาเลียหินจะพากันอพยพจากแหล่งน้ำเข้าไปในวงไข่ ในท้องนา หรือที่เรียกว่า “ปลาขึ้นนา” ชาวบ้านไปจับกินเป็นเหตุให้ปลาเลียหินหายไปจากกลุ่มน้ำน่านลดลงอย่างน่าตกใจ กระทั่งเข้าขั้นวิกฤติใกล้สูญพันธุ์ ทำให้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่าน ส่งทีมวิจัยลงพื้นที่ อ.บ่อเกลือ เพื่อหาทางอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลากุหาชนิดนี้ ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยจากโครงการ

อนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อมรรชัย บอกว่า ได้เริ่มต้นภารกิจการอนุรักษ์พันธุ์ปลากุหาชนิดนี้ด้วยการเลือกหมู่บ้านผาคับ หมู่ 2



ต.บ่อเกลือใต้ อ.บ่อเกลือ ด้วยการคัดเลือกพันธุ์ปลาจากธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์เพศ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกของงานวิจัยในประเทศไทยที่ยกห้องแล็บไปทำในหน้างานทั้งอุปกรณ์เครื่องมือทุกอย่างขึ้นไปทำการศึกษาวิจัยในหมู่บ้านบนดอยภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย

“จากการวิจัยพบว่าปลาเลียหินตัวเมียจะมีไข่ประมาณ 4 พันฟอง แต่เนื่องจากเป็นปลาที่มีขนาดเล็ก ทำให้ต้องใช้เทคนิคและกระบวนการในการฉีดฮอร์โมนต่างจากปลาชนิดอื่น โดยต้องใช้เข็มสำหรับฉีดฮอร์โมนขนาดเล็กเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันไข่ปลาเลียหินยังมีลักษณะแบบครึ่งจมนครึ่งลอยจึงต้องประยุกต์อุปกรณ์เพื่อควบคุมสภาพน้ำในบ่อทดลองเพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมเนื่องจากใน อ.บ่อเกลือ มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปีด้วย”

นักวิจัยคนเดิมระบุว่า หลังจากได้ปลาที่มีความสมบูรณ์เพศเป็นแม่พันธุ์ กระบวนการเพาะพันธุ์จึงเริ่มขึ้น แต่หลายครั้งที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากสภาพน้ำและอุณหภูมิไม่เหมาะสม แต่หลังจากใช้ความพยายามนานกว่า 2 เดือนการเพาะพันธุ์ก็ประสบความสำเร็จ โดยพบว่าปลาเลียหินได้ใช้เวลา

(ต่อด้านหลัง)

พักใต้นานถึง 38 ชั่วโมง จึงออกมาเป็นลูกปลา จากนั้นได้ เข้าสู่กระบวนการอนุบาลกระทั่งโตเต็มวัยที่ 40 วัน หลังจากนั้นได้ขยายพันธุ์อย่างต่อเนื่องจนได้ลูกปลาเลียหินที่แข็งแรงนำไปปล่อยตามแหล่งน้ำใน อ.บ่อเกลือ 6 แสนตัว จนเวลาผ่านไปไม่ถึงปีพบว่างานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์ปลาค้างคาวได้ ทำให้จำนวนปลาเลียหินใน อ.บ่อเกลือ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ล่าสุดได้เชิญผู้นำชุมชนใน อ.บ่อเกลือ กว่า 40 คน เข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะพันธุ์ จนทำให้วันนี้หลายชุมชนสามารถเพาะพันธุ์และปล่อยปลาเลียหินลงสู่แหล่งน้ำได้เอง และผลสำเร็จจากงานวิจัยครั้งนี้ ไม่เพียงแต่อนุรักษ์พันธุ์ปลาค้างคาว ไกล่สุญพันธุ์ที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในท้องถิ่นเท่านั้น แต่การขยายพันธุ์ปลาเลียหินยังสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากปลาเลียหินมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 200-300 บาท

● เอกพงษ์ ประดิษฐ์พงษ์ ●